

1. Uwagi wstępne

*Jesteśmy świadkami zasadniczych, rewolucyjnych wprost przemian ustrojowych i związanego z nimi przewartościowania konstrukcji prawnych. Jednocześnie dane nam jest doświadczać, że instytucje prawne, wyrażające określone wartości i idee danego typu ustroju państwowego mają znaczenie nieprzemijające*¹. Czy takie znaczenie można również przypisać konstrukcji osobowości prawa publicznego? Prezentowana praca ma za zadanie stania się przyczynkiem do odpowiedzi na to pytanie. Z uwagi na swoją objętość i założenia serii wydawniczej praca ta nie pretenduje do wyczerpania zagadnienia, ale raczej do rozpoczęcia na nowo dyskusji o zasadności posługiwania się pojęciem osobowości publicznoprawnej we współczesnym prawie i doktrynie prawa administracyjnego.

1.1. Przedmiot pracy

Przedmiotem tej pracy jest konstrukcja podmiotowości publicznoprawnej w ustawodawstwie polskim (w ujęciu historycznym) i doktrynie prawa administracyjnego. Szczególną trudnością w analizie tej konstrukcji jest to, że żaden przepis polskiego prawa pozytywnego nigdy nie zdefiniował tego pojęcia. Co więcej, w obowiązującym ustawodawstwie polskim pojęcie osobowości publicznoprawnej nie występuje. W związku z tym analizie poddane będą przede wszystkim poglądy polskiej doktryny prawa administracyjnego poszukujące definicji osobowości publicznoprawnej. Z tego też względu praca niniejsza uwzględni dyskusję, jaka na przestrzeni wieku toczona była w nauce polskiej na ten właśnie temat. Nie sposób oczywiście uciec od prawa pozytywnego, to ono przecież jest podstawą refleksji prawniczej, stąd też będzie ono zaprezentowane w zakresie niezbędnym do zrozumienia opisywanej instytucji. Co więcej, z uwagi na wyeliminowanie ze współczesnego języka prawnego pojęcia podmiotowości publicznoprawnej prezentowana analiza ma przede wszystkim wymiar historyczny.

1.2. Metody badawcze

Podstawową metodą pracy badawczej jest metoda formalno-dogmatyczna. Metoda ta, biorąc za podstawę prawo pozytywne, wykląda je systematycznie, to jest w porządku logicznego ugrupowania materiału prawnego, usuwa ewentualne luki i sprzeczności, tłumaczy istotne znaczenia przepisów, tworzy definicje pojęć prawnych oraz za pomocą uogólnień doprowadza do ustalenia zasad, wytycznych przenikających dane prawodawstwo². Metoda ta systematyzuje więc badane reguły prawne w spójną całość i ocenia trendy w legislacji i judykaturze, rekonstruuje na ich podstawie dogmatykę prawa. Oznacza to, że metoda dogmatyczna ma dwa poziomy analizy: deskryptywny i normatywny. Poziom deskryptywny ma na celu przedstawienie aktualnego stanu prawa i jego interpretacji w literaturze przedmiotu. Poziom normatywny ma na celu ocenę prawa. Może on przybrać formę krytycznej analizy istniejących przepisów aż po postulaty zmian prawnych³. Metoda dogmatyczna stanowi dwustopniowy proces, w trakcie którego najpierw identyfikuje się właściwe źródła prawa, a następnie je analizuje i interpretuje. Metoda

1 T. Rabska, *Przywracanie ciągłości pojęć prawnych* [w:] A. Łopatka, A. Wróbel, S. Kiewlicz (red.), *Państwo prawa. Administracja. Sądownictwo. Prace dedykowane prof. J. Łętowskiemu*, Warszawa 1999, s. 210.

2 E. Jarra, *Ogólna teoria prawa*, Warszawa 1922, s. 17.

3 S. Taekema, *Relative Autonomy. A Characterisation of the Discipline of Law* [w:] B. van Klink, S. Taekema (red.), *Law and Method: Interdisciplinary Research into Law*, Tübingen 2011, s. 34-35.

dogmatyczna wymaga również krytycznej analizy literatury przedmiotu, aby pokazać istniejący stan badań oraz zagadnienia wciąż wymagające badań⁴. Ta krytyczna analiza dorobku doktryny stanowi znaczną część rozważań zaprezentowanych w tej pracy.

Posiłkowo wykorzystywana była metoda historyczna, która pozwoliła na ukazanie rozwoju ewolucji określonych instytucji prawa pozytywnego i towarzyszącej im doktrynalnej refleksji na przestrzeni odpowiednio długiego okresu historycznego. W pracy widoczny jest podział na trzy okresy historyczne. Pierwszy obejmuje lata 1918–1950. Rok 1950 jest datą graniczną, odwołującą się do momentu zniesienia samorządu terytorialnego⁵. Drugi okres obejmuje lata tzw. Polski Ludowej aż do 1989 r. W roku tym nastąpiło załamanie się systemu socjalistycznego i Polska zaczęła stawać się republiką opartą na prawie, w roku następnym zaś przywrócono samorząd terytorialny⁶. Ostatni okres to lata po 1989 r., aż po dzień dzisiejszy. Okresy te charakteryzują się daleko idącą odrębnością ustrojową oraz odmiennością rozwiązań stosowanych w prawie pozytywnym. Należy wszakże podkreślić odbudowujący się powoli „pomost prawny” pomiędzy regulacjami i instytucjami prawnymi II i III Rzeczypospolitej⁷ i pewną zbieżność rozwiązań normatywnych. W pracy niniejszej nie stosuje się metody prawnoporównawczej. Odwołania do obcej doktryny prawa są jedynie ilustracją do rozważań głównych i celem ich nie jest poszukiwanie różnic czy podobieństw, jakie zachodzą między polskim i obcymi ustawodawstwami.

1.3. Uwagi terminologiczne

Należy zwrócić uwagę na terminologię używaną w pracy. Pojęcia administracji publicznej i administracji państwowej używane są zamiennie, gdyż odnoszą się do tego samego desygnatu. Pojęcie administracji państwowej bywa identyfikowane z administracją rządową, jest to jednak dziedzictwo tzw. Polski Ludowej. W świetle tradycyjnego ujęcia administracja państwowa zawiera w sobie administrację rządową i samorządową⁸ – i takie rozumienie tego terminu stosowane jest w niniejszej pracy. Podobnie zamiennie używane są terminy podmiot i osoba oraz osoba publicznoprawna i związek publicznoprawny. W doktrynie niektórzy autorzy rozróżniają te pojęcia⁹, jednakże dla potrzeb tej pracy przyjęto, że są one na tyle bliskoznaczne, że nie spowoduje to poważnego błędu metodologicznego, gdy potraktuje się je jak synonimy. Należy w tym miejscu podkreślić, że zachowana została indywidualna terminologia stosowana przez poszczególnych autorów, gdyż inaczej mogłoby to zniekształcić ich koncepcje.

4 T. Hutchinson, *Doctrinal Research. Researching the Jury* [w:] D. Watkins, M. Burton, *Research Methods in Law*, London–New York 2017, s. 18.

5 Na mocy ustawy z dnia 20 marca 1950 r. o terenowych organach jednolitej władzy państwowej, Dz.U. 1950 Nr 14, poz. 130 ze zm.

6 Ustawa z dnia 8 marca 1989 r. o samorządzie terytorialnym, tj. Dz.U. 1996 Nr 13, poz. 74 ze zm. – obecnie po wielu nowelizacjach nosi ona tytuł „o samorządzie gminnym”.

7 T. Rabska, *Przywracanie ciągłości pojęć...*, s. 210.

8 Zob. np. definicję samorządu: J. Panejko, *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*, Paryż 1926, s. 97.

9 P. Radzewicz, *Kilka uwag w sprawie prawnej przydatności pojęcia „osoba prawa publicznego”*, „Samorząd Terytorialny” 2000, nr 6, s. 5.

1.4. Struktura pracy

Praca składa się z czterech rozdziałów ułożonych w ciągu logicznym. W rozdziale pierwszym zaprezentowane zostaną rozważania dotyczące konstrukcji prawa publicznego oraz osobowości prawnej (prawa prywatnego). Na podstawie tych rozważań w następnym rozdziale możliwa będzie prezentacja poglądów, zarówno afirmatywnych, jak i krytycznych, przedstawicieli polskiej nauki prawa administracyjnego w zakresie konstrukcji osobowości prawa publicznego. W rozdziale trzecim mowa będzie o podstawowych rodzajach związków publicznoprawnych. Rozdział czwarty zaś poświęcony będzie przedstawieniu szczegółowych rozwiązań ukazujących przykłady podmiotów, które w niektórych okresach traktowano jako osoby prawa publicznego.

1.5. Wskazówki bibliograficzne

Literatura tematu jest dość zróżnicowana i uzależniona od okresu. Bardzo bogata jest literatura okresu międzywojennego i bezpośrednio powojennego. Najważniejsze znaczenie mają prace przedwojenne. W tym okresie w ustawodawstwie polskim korzystano z konstrukcji podmiotowości publicznoprawnej, co dawało podstawę do prowadzenia analiz dogmatycznych. Wśród tych pozycji naczelną rolę zajmuje monografia T. Bigi *Związki publiczno-prawne w świetle ustawodawstwa polskiego*. Obok niej, z prac ogólnych, należy wymienić pracę W.S. Wachholza *Istota i prawo związków publicznych (publiczne osoby związkowe)*¹⁰. Bardzo ciekawe rozważania o samorządzie terytorialnym zawierają monografie J. Panejki *Geneza i podstawy samorządu europejskiego*¹¹ oraz H. Dembińskiego *Osobowość publicznoprawna w świetle metody dogmatycznej i socjologicznej*¹². Samorząd specjalny omawia zaś w swej opublikowanej pracy doktorskiej Z. Grelowski *Samorząd specjalny. Gospodarczy – Zawodowy – Wyznaniowy według obowiązujących ustaw w Polsce*¹³. Konstrukcja zakładu publicznego była przedmiotem rozważań W. Klonowieckiego *Zakład publiczny w prawie polskim. Studium prawnoadministracyjne*¹⁴, J. Huberta *Ogólne stanowisko prawne Uniwersytetu Poznańskiego. Przyczynek do nauki o zakładach publicznych według prawa obowiązującego w byłej dzielnicy pruskiej*¹⁵ czy F. Zarębskiego *Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w świetle teorii zakładu publicznego*¹⁶. Pojęciu fundacji publicznoprawnej poświęcony jest z kolei wnikliwy artykuł W.H. Rappé *Fundacja publiczno-prawna w ustawodawstwie polskim*¹⁷. Rozważania na temat osób prawa publicznego znaleźć można jeszcze w pierwszych powojennych podręcznikach prawa administracyjnego S. Kasznicy *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze*¹⁸, A. Peretiatkowicza

10 W.S. Wachholz, *Istota i prawo związków publicznych (publiczne osoby związkowe)*, Warszawa 1928.

11 J. Panejko, *Geneza i podstawy...*, op.cit.

12 H. Dembiński, *Osobowość publicznoprawna w świetle metody dogmatycznej i socjologicznej*, Wilno 1934.

13 Z. Grelowski, *Samorząd specjalny. Gospodarczy – Zawodowy – Wyznaniowy według obowiązujących ustaw w Polsce*, Katowice 1947.

14 W. Klonowiecki, *Zakład publiczny w prawie polskim. Studium prawnoadministracyjne*, Lublin 1933.

15 J. Hubert, *Ogólne stanowisko prawne Uniwersytetu Poznańskiego. Przyczynek do nauki o zakładach publicznych według prawa obowiązującego w byłej dzielnicy pruskiej*, Poznań 1925.

16 F. Zarębski, *Powszechny Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych w świetle teorii zakładu publicznego*, Warszawa 1933, <http://dlibra.umcs.lublin.pl/dlibra/doccontent?id=13500> [dostęp: 10.12.2021].

17 W.H. Rappé, *Fundacja publiczno-prawna w ustawodawstwie polskim*, „Przegląd Prawa i Administracji” 1930, nr 3.

18 S. Kasznica, *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze*, Poznań 1946.

*Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego*¹⁹ czy J.S. Langroda *Instytucje prawa administracyjnego. Zarys części ogólnej*²⁰.

W okresie tzw. Polski Ludowej wskazać można jedynie kilka artykułów poświęconych tematowi osobowości prawa publicznego. Są to głównie artykuły S. Kalickiej *Osoba prawna prawa publicznego (cz. I)* oraz *O organach i podmiotach administracji*²¹. Z innych prac wymienić należy również artykuł J. Filipka *O podmiotowości administracyjno-prawnej*²² oraz rozdział w I tomie *Systemu prawa administracyjnego* pióra T. Rabskiej *Podstawowe pojęcia organizacji administracji*²³. Stosunkowo dobrze natomiast prezentują się rozważania z tego okresu, poświęcone pojęciu zakładu (inna sprawa na ile konstrukcja zakładu publicznego może być utożsamiana z zakładem administracyjnym). Wymienić należy przede wszystkim w tym zakresie dwie opublikowane rozprawy doktorskie M. Elżanowskiego *Zakład państwowy w polskim prawie administracyjnym*²⁴ oraz E. Ochendowskiego *Zakład jako podmiot administracji państwowej*²⁵. Z uwagi na likwidację instytucji samorządu powszechnego brak jest prac monograficznych poświęconych temu zjawisku w tym okresie. Natomiast zauważyć należy pewne prace poświęcone szczerkowemu formom samorządu specjalnego. W szczególności można wskazać pracę S. Kaźmierczyka *Samorząd zawodowy w PRL. Istota i funkcje*²⁶, jako przykład badań nad samorządem specjalnym.

Ponowne rozbudzenie zainteresowań doktryny prawa administracyjnego problematyką osobowości publicznoprawnej widoczne jest na początku oraz w połowie lat dziewięćdziesiątych. Są to jednakże tylko prace przyczynkarskie, a nie monograficzne. Wśród nich największą wartość prezentują artykuły S. Fundowicza *Pojęcie osoby prawnej prawa publicznego i Osoby prawne prawa publicznego w prawie polskim*²⁷, T. Rabskiej *Przywracanie ciągłości pojęć prawnych* oraz *Pozycja samorządu terytorialnego w konstytucji*²⁸, M. Kuleszy *Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako podmiot prawa publicznego – recydywa zapomnianego pojęcia*²⁹, a także szereg podobnych do siebie artykułów R. Tupina *O restytucji osób prawa publicznego w polskim prawie czy Zagadnienia legislacyjne osób prawa publicznego*³⁰ oraz P. Przybysza *Współczesna teoria prawa*

19 A. Peretiatkowicz, *Podstawowe pojęcia prawa administracyjnego*, Poznań 1946.

20 J.S. Langrod, *Instytucje prawa administracyjnego. Zarys części ogólnej*, t. 1, Kraków 1947.

21 S. Kalicka, *Osoba prawna prawa publicznego (cz. I)* [w:] *Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, nr 1 (Ogóln. zbioru nr 42), za rok 1950–1951, Warszawa 1952; S. Kalicka, *O organach i podmiotach administracji*, „Prace Komisji Nauk Społecznych PTPN” 1973, nr 2.

22 J. Filippek, *O podmiotowości administracyjno-prawnej*, „Państwo i Prawo” 1961, nr 2.

23 T. Rabska, *Podstawowe pojęcia organizacji administracji* [w:] J. Starościak (red.), *System prawa administracyjnego*, t. I, Wrocław 1977.

24 M. Elżanowski, *Zakład państwowy w polskim prawie administracyjnym*, Warszawa 1970.

25 E. Ochendowski, *Zakład jako podmiot administracji państwowej*, Poznań 1969.

26 S. Kaźmierczyk, *Samorząd zawodowy w PRL. Istota i funkcje*, Wrocław 1979.

27 S. Fundowicz, *Pojęcie osoby prawnej prawa publicznego*, „Przegląd Sejmowy” 1999, nr 2(31), s. 68-86;

S. Fundowicz, *Osoby prawne prawa publicznego w prawie polskim*, „Samorząd Terytorialny” 2000, nr 3, s. 3-12.

28 T. Rabska, *Przywracanie ciągłości pojęć...*, op.cit.; T. Rabska, *Pozycja samorządu terytorialnego w konstytucji*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1995, nr 2, s. 41-56.

29 M. Kulesza, *Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako podmiot prawa publicznego – recydywa zapomnianego pojęcia*, „Glosa” 2000, nr 10, s. 2-18.

30 R. Tupin, *O restytucji osób prawa publicznego w polskim prawie*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 1996, nr 2, s. 2-5; R. Tupin, *Zagadnienia legislacyjne osób prawa publicznego*, „Przegląd Legislacyjny” 1997, nr 1(11), s. 49-58.

administracyjnego wobec klasycznych konstrukcji pojęciowych³¹. Z nowszych opracowań wymienić należy artykuły P. Radzewicza *Kilka uwag w sprawie prawnej przydatności pojęcia „osoba prawa publicznego”*³² W. Jakimowicza *Teoria osób prawnych prawa publicznego we współczesnej francuskiej doktrynie prawa administracyjnego*³³ czy P. Charzewskiego *Aktualność pojęcia korporacji publicznoprawnej na tle dorobku literatury przedmiotu i stanu regulacji prawa*³⁴.

Bogata jest natomiast literatura „samorządowa”, w której zauważyć można dość częste rozważania o publicznoprawnym charakterze wspólnot samorządowych. Z literatury wcześniejszej wymienić należy prace W. Miemiec i M. Miemiec *Podmiotowość publicznoprawna gminy* oraz S. Fundowicza *Jednostka samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo)*³⁵ – konstrukcja prawna i przede wszystkim *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*³⁶, a także publikacji T. Rabskiej, o których była już mowa wcześniej. Z ważniejszych monografii opublikowanych ostatnio warto wskazać prace A. Piekary *Samorządność. Samorząd. Rozwój*³⁷; J. Regulskiego i M. Kuleszy *Droga do samorządu. Od pierwszych koncepcji do inicjatywy Senatu (1981–1989)*³⁸; A. Bosiackiego *Od naturalizmu do etatyzmu. Doktryny samorządu terytorialnego Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1939*³⁹; M. Kruszewskiej-Gagoś *Podmiotowość publicznoprawna gminy*⁴⁰; A. Doliwy *Osobowość prawna jednostek samorządu terytorialnego*⁴¹ czy monografię wieloautorską pod redakcją K. Małysy-Sulińskiej i M. Steca *Podmiotowość samorządu terytorialnego – ustrojowe pytania i dylematy*⁴².

Zauważyć należy rozwój badań nad samorządem specjalnym. Z istotniejszych prac wymienić tutaj można monografie M. Tabernackiej *Zakres wykonywania zadań publicznych przez organy samorządów zawodowych*⁴³; K. Walkowiak *Rola izb rolniczych w rozwoju wsi i rolnictwa w Pol-*

31 P. Przybysz, *Współczesna teoria prawa administracyjnego wobec klasycznych konstrukcji pojęciowych*, „Samorząd Terytorialny” 2000, nr 1-2, s. 58-67.

32 P. Radzewicz, *Kilka uwag...*, s. 3-18.

33 W. Jakimowicz, *Teoria osób prawnych prawa publicznego we współczesnej francuskiej doktrynie prawa administracyjnego*, „Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego” 2003, t. 1, s. 28-36, https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/246568/jakimowicz_teoria_osob_prawnych_prawa_publicznego_2003.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 10.12.2021].

34 P. Charzewski, *Aktualność pojęcia korporacji publicznoprawnej na tle dorobku literatury przedmiotu i stanu regulacji prawa* [w:] W. Jakimowicz (red.), *Aktualności pojęć prawa administracyjnego*, Warszawa 2021, s. 297-326.

35 W. Miemiec, M. Miemiec, *Podmiotowość publicznoprawna gminy*, „Samorząd Terytorialny” 1991, nr 11-12, s. 15-19.

36 S. Fundowicz, *Jednostka samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo) – konstrukcja prawna* [w:] S. Fundowicz (red.), *Współczesne problemy prawa publicznego*, Lublin 1999, s. 63-70; S. Fundowicz, *Decentralizacja administracji publicznej w Polsce*, Lublin 2005.

37 A. Piekara, *Samorządność. Samorząd. Rozwój*, Warszawa 2000.

38 J. Regulski, M. Kulesza, *Droga do samorządu. Od pierwszych koncepcji do inicjatywy Senatu (1981–1989)*, Warszawa 2009.

39 A. Bosiacki, *Od naturalizmu do etatyzmu. Doktryny samorządu terytorialnego Drugiej Rzeczypospolitej 1918–1939*, Warszawa 2006.

40 M. Kruszewska-Gagoś, *Podmiotowość publicznoprawna gminy*, Lublin 2007.

41 A. Doliwa, *Osobowość prawna jednostek samorządu terytorialnego*, Warszawa 2012.

42 K. Małysa-Sulińska, M. Stec (red.), *Podmiotowość samorządu terytorialnego – ustrojowe pytania i dylematy*, Warszawa 2020.

43 M. Tabernacka, *Zakres wykonywania zadań publicznych przez organy samorządów zawodowych*, Wrocław 2007.

sce⁴⁴; R. Kmiecika *Samorząd gospodarczy w Polsce*⁴⁵; S. Cyganka *Izby przemysłowo-handlowe w Polsce i w Niemczech. Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*⁴⁶; pracę zbiorową pod redakcją S. Wykrętowicza; *Spór o samorząd gospodarczy w Polsce*⁴⁷. Z nowszych prac wymienić należy monografię R. Kmiecika, P. Antkowiaka, K. Walkowiak *Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski*⁴⁸; K. Bandarzewskiego *Samorząd gospodarczy w prawie polskim. Studium prawne*⁴⁹; pracę zbiorową *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa*⁵⁰, P. Marciniaka *Organizacja i zadania krajowych izb gospodarczych sektora telekomunikacji*⁵¹ czy najnowszą monografię B. Jeżyńskiej i M.A. Król *Izby rolnicze w modelu społecznej gospodarki rynkowej*⁵². W niewielkim zakresie prowadzone są badania nad samorządem wyznaniowym. Wymienić tu można prace P. Krawczyka *Osobowość publicznoprawna w świetle statusu prawnego Kościoła katolickiego w II RP*⁵³ oraz monografię wieloautorską pod redakcją A. Mezglewskiego *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego, (Kazimierz Dolny, 16–18 maja 2006)*⁵⁴.

Stosunkowo mniej jest natomiast prac poświęconych pojęciom zakładu publicznego i fundacji publicznoprawnej. Przede wszystkim należy tu wymienić dwa artykuły E. Ochendowskiego *Pojęcie zakładu publicznego oraz Fundacja prawa publicznego – nowy podmiot administracji*⁵⁵. Z nowszej literatury zacząć należy od rozdziału Z. Czarnika i J. Posłusznego *Zakład publiczny w Systemie Prawa Administracyjnego*⁵⁶. Oprócz tego wskazać należy prace J. Zimmermanna *Prawo administracyjne*⁵⁷; S. Fundowicza *Zakłady publiczne*⁵⁸; E. Stefańskiej *Kilka uwag na*

44 K. Walkowiak, *Rola izb rolniczych w rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce*, Poznań 2004.

45 R. Kmiecika, *Samorząd gospodarczy w Polsce*, Poznań 2004.

46 S. Cyganka, *Izby przemysłowo-handlowe w Polsce i w Niemczech. Samorząd w Polsce. Istota, formy, zadania*, Poznań 2004.

47 S. Wykrętowicz (red.), *Spór o samorząd gospodarczy w Polsce*, Poznań 2007.

48 R. Kmiecika, P. Antkowiak, K. Walkowiak, *Samorząd gospodarczy i zawodowy w systemie politycznym Polski*, Warszawa 2012.

49 K. Bandarzewski, *Samorząd gospodarczy w prawie polskim. Studium prawne*, Kraków 2014, <https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/13439?locale-attribute=en> [dostęp: 10.12.2021].

50 *Samorząd zawodowy w demokratycznym państwie prawa. Materiały z konferencji zorganizowanej przez Komisję Praw Człowieka, Praworządności i Petycji w współpracy z Mazowieckim Forum Samorządów Zawodów Zaufania Publicznego 12 listopada 2013 r.*, Warszawa 2014, <http://www.zawodyzaufaniapublicznego.pl/wp-content/uploads/2016/03/konferencja-samorząd-zawodowy-w-demokratycznym-państwie-prawa-skrypt.pdf> [dostęp: 24.12.2021].

51 P. Marciniak, *Organizacja i zadania krajowych izb gospodarczych sektora telekomunikacji*, Toruń 2019.

52 B. Jeżyńska, M.A. Król, *Izby rolnicze w modelu społecznej gospodarki rynkowej*, Łódź 2021.

53 P. Krawczyk, *Osobowość publicznoprawna w świetle statusu prawnego Kościoła katolickiego w II RP*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach” 2013, nr 99, s. 159-175, http://www.tstefaniuk.uph.edu.pl/zeszyty/archiwalne/99-2013_14.pdf [dostęp: 10.12.2021].

54 A. Mezglewski (red.), *Funkcje publiczne związków wyznaniowych. Materiały III Ogólnopolskiego Sympozjum Prawa Wyznaniowego, (Kazimierz Dolny, 16–18 maja 2006)*, Lublin 2007.

55 E. Ochendowski, *Pojęcie zakładu publicznego*, „Studia Iuridica” 1996, t. XXXII, s. 201-206; E. Ochendowski, *Fundacja prawa publicznego – nowy podmiot administracji* [w:] H. Olszewski, A. Popowska (red.), *Gospodarka – Administracja – Samorząd*, Poznań 1997, s. 355-364.

56 Z. Czarnik, J. Posłuszny, *Zakład publiczny* [w:] R. Hauser, Z. Niewiadomski, A. Wróbel (red.), *Podmioty administrujące*, System Prawa Administracyjnego, t. 6, Warszawa 2011.

57 J. Zimmermann, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2006.

58 S. Fundowicz, *Zakłady publiczne* [w:] J. Stelmasiak, J. Szreniawski (red.), *Prawo administracyjne ustrojowe. Podmioty administracji publicznej*, Bydgoszcz–Lublin 2002, s. 173-193.

temat współczesnego pojęcia zakładu administracyjnego (publicznego)⁵⁹; czy Z. Janku *Publiczna szkoła wyższa – korporacja czy zakład administracyjny*⁶⁰; a także monografie K. Zalaśińskiej, *Muzea publiczne. Studium administracyjnoprawne*⁶¹; R. Raszewskiej-Skałeckiej, *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródło prawa*⁶²; P. Chmielnickiego *Zakłady administracyjne w Polsce. Ustrój wewnętrzny*⁶³ oraz H. Spasowskiej-Czarny *Administracyjnoprawny status zakładów publicznych*⁶⁴; a także pracę M. Hadel *Zakład usług publicznych. Studium administracyjnoprawne*⁶⁵.

59 E. Stefańska, *Kilka uwag na temat współczesnego pojęcia zakładu administracyjnego (publicznego)* [w:] S. Wrzosek, M. Domagała, J. Izdebski i T. Stanisławski (red.), *Przegląd dyscyplin badawczych pokrewnych nauce prawa i postępowania administracyjnego*, Lublin 2010, s. 93-107.

60 Z. Janku, *Publiczna szkoła wyższa – korporacja czy zakład administracyjny* [w:] J. Supernat (red.), *Między tradycją a przyszłością w nauce prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Janowi Bociowi*, Wrocław 2009, s. 234-242.

61 K. Zalaśińska, *Muzea publiczne. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2013.

62 R. Raszevska-Skałecka, *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródło prawa*, Wrocław 2007.

63 P. Chmielnicki, *Zakłady administracyjne w Polsce. Ustrój wewnętrzny*, Warszawa 2014.

64 H. Spasowska-Czarny, *Administracyjnoprawny status zakładów publicznych*, Lublin 2014.

65 M. Hadel, *Zakład usług publicznych. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2020.